دەستگرتن بەکاتەوە

سەمیر شێخانی

کاتێك باسی ئادمۆند بیرك- ی نوسەر و بیرمەندی بەریتانی دەکرا، یەکێك لەبراکانی بێ دوودڵی وتی: کاتێك کەمنداڵ بووین و لەتەمەنی گەنجێتیشماندا ئادمۆندی برام هیچ کارامەییەکی تایبەتی یان زیرەکیەکی لە سروشتی بەدەری نەبوو سەرنج رابکێشێت یان ئیرەیی پێ ببەین، تەنیا سیفەت کەئەوی لە ئێمە جیادەکردەوە ئەوەبوو کاتێك ئێمە بەمنداڵی یاریمان دەرکردولەهەرزەکاریشدا کاتمان بە فیرۆ دەبرد ، ئەو بەردەوام سەرقاڵی خوێندنەوەبوو، بەردەوامیش ئەم رستانەی دووبارە دەکردەوە: « من هیچ لەئێوە ئازاتر نیم بەڵام لەناخمدا ترسێك هەیە لە بەفیرۆ دان و هەدەربردنی کات... چونکە کات شمەکێکی بەنرخەو قەرەبوو ناکرێتەوەو پێویستە ئابووری لەبەکارهێنانیدا بکەین».

کەواتە سەرکەوتن لە ژیاندا پشت بەتەنیایەك رێسای ئاڵتوونی دەبەستێت: ئابووریکردن لەکاتداو باش بەکارهێنانی ئەو کاتەی کە ئابووری تیادا دەکەیت.

بەڵام لەم ژیانەدا کەزۆر ژیانێکی پڕ جەنجاڵی و پشێوییە، چۆن و بە چ رێگەیەك ئابوری لەکاتدا بکەین؟

هەست دەکەین رۆژەکانی هەفتە بەشی هەموو ئەو کارانە ناکەن کەدەمانەوێت جێبەجێیان بکەین و تەوایان بکەین، ئیدی چۆن ئابووری لەکاتدا بکەین؟

بازرگانێکی خشڵ و مرواری هەبوو کەخاوەنی ناوبانگێکی جیهانی بوو، کاتی خۆی بەچرکە حیساب دەکرد، لەسەر پرەنسیپەکەی ئادمۆند بیرك، کە تیۆری ئابوریکردنی کاتی جێبەجێ دەکرد، دەرۆیشت و توانی سەرکەوتن لەژیاندا بەدەست بهێنێت، با گوێی لێبگرین بزانین لەمبارەیەوە چی دەڵێت: ئەم پرەنسیپە سەرەکییەم لەباوکمەوە بۆ ماوەتەوە، باوکیشم وەك خۆم پیشەکار بوو هەمان ئەو پیشەیەی دەکرد کە ئەمرۆ من دەیکەم، ئەو مێزەی کە بەدرێژایی رۆژ کاری لەسەر دەکرد تۆزو گەردی ئەو خشڵ و پارچانەی کاری لەسەر دەکردن کۆدەبووەو هەموو شەو دەیکردنە کیسەیەکەوەو ساڵی جارێك یان دووجار دەیبردن بۆ یەکێك لەو کارگانەی کانزایان دەتوانەوەو لەم تۆزو خۆڵە کۆبۆوە دارشتەیەکی بەنرخی دروست دەکردو بەبڕێك پارەی باش دەیفرۆشت، ئەم زەرەنگەرە جیهانییە لەدرێژەی قسەکانیدا وتی:

- هەمیشە باوکم پێی دەوتم، دەبینیت ئەو بڕە پارەیەم لەچی دەستکەوت، بەدەستکەوتێکی باشی دەزانم، ئەوە نرخی ئەوو تۆزو خۆڵەیە کەلەوانەبوو بەخۆرایی بڕۆشتایەو زۆرکەسیش هەر فەرامۆشی دەکەن».

لەهەموو گۆشەیەك لە گۆشەکانی ژیاندا تۆزو خۆڵ هەیە ئەگەر گوزارشتەکەمان بەمشێوەیە راست بێت. ئەگەر تۆ رۆژانە دەدەقیقە

لەکاتی خۆت بەفیرۆ بدەیت بێ ئەوەی هیچ تۆزو خۆڵێك کۆبکەیتەوەو گسکی بدەیت، ئەوا تۆ رۆژانە دەدەقیقە لە ژیانت بە فیرۆ دەدەیت کە لەوانەبوو سودێکی زۆرت لێ بەدەست بهێنایە.

بـــەڵام چـــۆن ئـــەو ئـــەرك و کۆششەی دەیدەین دەتوانێت ئەو شتە لە دەستچووەمان بۆ بگەڕێنێتەوەو سوودی لێوەربگرین و ببێتەمایەی سەرکەوتنمان؟

لێرەدا نموونەی ژنە نووسەری بە ناوبانگ مـەدام دوجلیس – تان بۆ دەخەمەروو. ئەم ژنە نووسەرە بە خێوکەری کچەکانی دۆقـە دوشارتر بـوو، لـە کاتێکدا چـاوەڕێـی هاتنی قوتابیەکانی دەکرد تا وانەیان پێبڵێت، چەند دێڕێك یان چەند لاپەڕەیەکی دەنووسی بەم شێوەیە، توانی رۆژانە بە سوود وەرگرتن لەو چەند دەقیقە کەمانە هەشتا بەرگی کتێبی بە بەها دابنێت.

لە بەرژەوەندی هەموومانە بێ ئەوەیئادمۆندبیرك یانمەدامدوجلیس بین کاتی خۆمان فەرامۆش نەکەین و بە خۆڕایی بە هەدەری نەبەین، رێگە نەدەین چەند دەقیقەیەك لە ژیانمان چەندە کەمیش بن هـەروا تێپەڕن بێئەوەی بە کارپێکردنیان سوودیان لێوەرگرین، چونکە ئەوە فرسەتێکە بۆ دەستکەوتنی برە کاتێکی نوێ ، بە شێوەیەك رۆژانە لەوانەیە سەعاتێکمان بۆ بگەڕێتەوە کە دەتوانین کارێکی تیادا ئەنجام بدەین و بە سوود یان چێژ بۆمان بگەڕێتەوە.

زۆرێـك هـۆکـار و کـار هـەن بۆ ئیشپێکردنی ئەو سەعاتە بۆ ئەوەی سـوودی لێوەرگرین یان بە هۆیەوە ئابووری لە هەندێك خەرجکردندا بـکـەیـن، بـۆ نـمـوونـە ئەنجامدانی هەندێك لەو کارانەی کە لە بەرامبەر برێك پـارەدا بە خەڵکانی دیکەمان سپاردووە.

ئەو کەسانەش کە ناتوانن رۆژانە سەعاتێکی تەواو لە کاتیان گلبدەنەوەو دابین بکەن، ئەوا دەتوانن بە لایەنی کەمەوە چەند دەقیقەیەك گلبدەنەوەو سـوودی لێوەربگرن بۆ نموونە ئەو چەند دەقیقەیەی دەکـەونـە پێش نانخواردن یان لە ماوەکانی دیکەی رۆژوکـەدا..... لەم چەند دەقیقەیەدا کە لای زۆر کەس هیچ نییەو جێگەی بایەخ نییە مرۆڤ دەتوانێت رۆژانە پێنج وشەی زمانێکی بیانی فێر ببێت تیایدا، لە کۆتایی یـەك ساڵدا کۆی ئەو وشانەی لەبەریدەکات و فێری دەبێت دەکاتە 1625 وشە.ئەوەش بێگومان سامانێکی نوێیە دەیخاتە سەر سامانەکانی دیکەی، ئەمە لای ئـەو کـەسـەی کـە زانـیـویـەتـی کاتی دەستبەتاڵی خۆی چۆن بەسەربەرێت.

گەڕانەوەی یان گلدانەوەی کاتی فەرامۆشکراو سیفەتێکی دیکەی هەیە، لەماوەی ئەو چەند دەقیقەیەدا کە ئێمە وەك کاتی ئیشکردن کاری تیادا ناکەین ئەوا خێرایی کارو چالاکیمان خـاودەبـێـتـەوە و بـەمـەش بـوارێـك دروسـت دەبـێـت بـاری مەعنەویمان گەردی لێ بنیشێت و چالاکی و ورەو زیندەییمان لە دەسـت بچێت.بەڵام کاتێك ئابووری لەو چەند دەقیقەیەدا دەکەین و سوودی لێوەردەگرێن بەم کارە پارێزگاری وزەو توانا و ورەمان دەکەین و بەڵکو زیادیشی دەکەین، ئەمانە وێڕای ئەوەی فەرامۆشکردنی ئەو چەند سات و دەقیقانە بوارێکمان بۆ دروست دەکات بەبێ حیساب کات بـە فـیـرۆ بـدەیـن لـەو کـارانـەی هیچ سوودێکمان پێ نابەخشن.

کەواتە جگە لەو سوودەی لە تۆزو گەردی فەرامۆشکراوی سەعاتەکانی رۆژانە دەستمان دەکەوێت ، بە دڵنیایی دەستکەوتێکی زامنکراویشمان دەست دەکەوێت بە هۆی ئاراستە کردنی ئەو سەعاتانە رووەو ئامانجێکی بە برەو و بەرهەمدار.

با لەسەر رەوتـی ئادمۆندبیرك بـڕۆیـن بە پرەنسیبەکەی ئـەو کار بکەین، ئەنجامەکەی زامـنـە و لە نێو توێکانی ئـەم رێـبـازەدا نهێنی سەرکەوتن خۆی حەشارداوە.

سەرچاوە:
علم النفس في حياتنا اليومية
دار الآفاق – بيروت ط4 1981

سۆزان